

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ № 1

София, 11 февруари 1993 г.

(обн., ДВ, бр. 14 от 19 февруари 1993 г.)

Конституционният съд в състав:

Председател: Асен Манов

Членове: Младен Данаилов	Теодор Чипев
Милчо Костов	Милена Жабинска
Цанко Хаджистойчев	Любен Корнезов
Станислав Димитров	Пенчо Пенев
Нено Неновски	Александър Арабаджиев

при участието на секретар-протоколчика Стойка Белова разгледа в закрито заседание на 2 февруари 1993 г. конституционно дело № 32 от 1992 г., докладвано от съдията Милена Жабинска.

Производството е по чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията на Република България.

Образувано е по искане на президента на Републиката за установяване на противоконституционността на Закона за временно въвеждане на някои допълнителни изисквания към членовете на ръководствата на научните организации и Висшата атестационна комисия (ДВ, бр. 104 от 1992 г.).

С определение от 7 януари 1993 г. е присъдено към настоящото производство за съвместно разглеждане и решаване конституционно дело № 33 от 1992 г., образувано по искане на 102 народни представители от 36-о Народно събрание за установяване противоконституционността на същия закон.

С определение от 12 януари 1993 г. исканията са приети за разглеждане. Със същото определение като заинтересувани страни по делото са конституирани: Народното събрание, Министерският съвет, Министерството на образованието, науката и културата, Българската академия на науките, Софийският университет "Св. Климент Охридски", Съветът на ректорите, Съюзът на учените в България и Висшата атестационна комисия. В изпълнение на предоставената им възможност становища по исканията са изразили: председателят на Народното събрание, Министерството на образованието, науката и културата, Българската академия на науките, Софийският университет "Св. Климент Охридски", Съветът на ректорите, Съюзът на учените в България и Висшата атестационна комисия.

Като доказателства по делото са приети: законопроектът за първо четене заедно с мотивите на вносителите, законопроектът за второ четене, становищата на Законодателната комисия, Комисията по образованието и науката и Комисията по правата на човека, писмените предложения на народни представители по законопроекта, протоколите от заседанията на Законодателната комисия от първо и второ четене, стенограмите от пленарните заседания на Народното събрание от първо и второ четене и номенклатурата на кадрите на отчет в ЦК на БКП от 11 юли 1978 г.

За да се произнесе по направените искания, Конституционният съд взе предвид следното:

Равенството на всички граждани пред закона е основен принцип на всяко демократично общество. В чл. 6, ал. 2 от Конституцията равенството

на гражданите пред закона е формулирано като конституционен принцип, който стои в основата на гражданското общество и държавата. Твърди се, че Законът за временно въвеждане на някои допълнителни изисквания към членовете на ръководствата на научните организации и Висшата атестационна комисия противоречи на този принцип и на тези конституционни разпоредби, които го конкретизират по отношение на определени права и свободи, а именно на чл. 4, ал. 2, чл. 16, 38, чл. 48, ал. 3 и чл. 56. Това твърдение е неоснователно.

Никое от въведените чрез закона допълнителни изисквания не издига като критерий за недопускане в състава на ръководните органи на научните организации и Висшата атестационна комисия някой от посочените в чл. 6, ал. 2 социални признаци. Неоснователно се твърди, че изискванията са свързани с убежденията и политическата принадлежност на тези лица. Както убежденията, така и политическата принадлежност са ирелевантни в случая. Законът не се интересува от минали или настоящи убеждения на учените и от тяхната политическа принадлежност, а само от професионализма на тези, които ще участват в провеждане на националната политика в управлението и развитието на науката. Затова критерий за участие в ръководните органи е лицето да се е занимавало с научна дейност, а не с дейност, чужда на същността и целите на науката, и не с дейност, която е обслужвала политически и идеологически цели.

В чл. 6, ал. 2 от Конституцията са посочени изчерпателно социалните признаци за недопускане на ограниченията на правата или за предоставяне на привилегии. Допускането на ограничения на основание на тези принципи е нарушение на принципа за равенство на всички граждани пред закона. Между тези признаци не фигурира признакът професионализъм и не е изключена възможността да се предвиждат изисквания за необходими професионални качества за заемане на определени длъжности и да се допускат ограничения, когато такива качества липсват.

Неоснователно в тази връзка е твърдението, че законът противоречи и на разпоредби от международните договори, които регламентират равенството и изключват всякаква дискриминация въз основа на социални признаци. Не са нарушени разпоредбите на чл. 1, 2, 7 и 18 от Всеобщата декларация за правата на човека, чл. 9 и 14 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, чл. 2, чл. 25, буква "а" и чл. 26 от Международния пакт за гражданските и политически права и чл. 2, т. 2 от Международния пакт за икономически, социални и културни права. С въвеждането на допълнителните изисквания към членовете на ръководните органи на научните организации и Висшата атестационна комисия не се ограничават защитените от посочените международни договори права на гражданите. Доколкото тези изисквания биха могли да се преценят като ограничения на основание признака професионализъм, то такива ограничения са допустими според чл. 4 от Международния пакт за икономическите, социални и културни права и чл. 1, т. 2 от Конвенция № 111 относно дискриминацията в областта на труда и професиите от 1958 г. Създаването на различия, основани на изисквания за професионализъм, е в съответствие с международните договори, по които България е страна, и не нарушава равенството на гражданите пред закона.

Неоснователно е твърдението, че законът противоречи на разпоредбите на чл. 16, 38 и чл. 48, ал. 3 от Конституцията. Трудът се гарантира от закона и всички граждани свободно избират своята професия и място на работа. С допълнителните изисквания не се ограничава правото на труд на учените в областта на науката. Не се ограничава правото им на творческа изява и реализиране при равни условия за придобиване на научни звания и степен в съгласие с принципите за свобода, равенство и справедливост. Възможността на един учен да стане ръководител или член на ръководен орган не е право, не е избор на професия и място на работа.

Възможността на гражданите да участват в съответни ръководни органи не се третира като право, не се гарантира и защитава от Конституцията и законите на Република България, поради което със Закона за временно въвеждане на някои допълнителни изисквания към членовете на ръководствата на научните организации и Висшата атестационна комисия не са нарушени разпоредбите на чл. 4, ал. 2 и чл. 56 от Конституцията. Не са предвидени такива защитни норми и в международните договори, ратифицирани по конституционен ред и влезли в сила за страната.

Неоснователно е и твърдението, че със закона се нарушава разпоредбата на чл. 53, ал. 4 от Конституцията. Съгласно посочената разпоредба висшите училища се ползват с академична автономия. С въвеждането на някои допълнителни изисквания към членовете на ръководствата на научните организации не се ограничават правата на висшите училища нито в образователния процес и научноизследователската дейност, нито в свързаните с тях други дейности, извършвани във висшите училища. Не се накърнява тяхната автономия да определят организационната си структура и органите на самоуправление. Със закона се въвежда само изискването членовете на ръководните органи да бъдат учени с високи професионални качества и да не са се отклонявали от научна дейност поради участие в организационна или идеологическа партийна работа. Законът се отнася и до такива лица от научните колективи, които са обединявали партийна дейност и административни функции при участие в научни съвети, комисии в ръководствата на научни организации и техните подразделения. А обединяването на партийна и административна власт е отречено от демократичните принципи за управлението на науката. Това е една от основните идеи на закона, която не противоречи на Конституцията.

По изложените съображения и на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията Конституционният съд

РЕШИ:

Отхвърля исканията на президента на републиката и на 102 народни представители от 36-о Народно събрание за установяване на противоконституционността на Закона за временно въвеждане на някои допълнителни изисквания към членовете на ръководствата на научните организации и Висшата атестационна комисия (ДВ, бр. 104 от 1992 г.).

Председател: Асен Манов